

LBRIS

We know
books

Ursula K. Le Guin

Mâna stângă a întunericului

Ediția a V-a

Traducere din limba engleză de
MIHAI-DAN PAVELESCU

ARMADA
CLASIC

CUPRINS

1. O festivitate în Erhenrang	7
2. Între zidurile viscolului	25
3. Regele nebun	29
4. A nouăsprezecea zi	43
5. Îmblânzirea suspiciunii	46
6. Primul drum în Orgoreyn	67
7. Chestiuni sexuale	82
8. Al doilea drum în Orgoreyn	89
9. Estraven, Trădătorul	111
10. Conversații în Mishnory	116
11. Monologuri în Mishnory	132
12. Despre Timp și Întuneric	143
13. Ferma	146
14. Evadarea	162
15. Spre Gheață	175
16. Între Drumner și Dremegole	194
17. Un mit orșota despre Creație	208
18. Pe Gheață	210
19. Întoarcerea acasă	229
20. Solia unui nebun	248
<i>Calendarul și orele getheniene</i>	<i>262</i>

O FESTIVITATE ÎN ERHENRANG

*Sursa: Arhivele Hain. Transcrierea mesajului ansiblu
01-01101-934-2-Gethen: către Stabilul de pe Ollul.
Sursa: Genly Ai, Prim Mobil pe Gethen/Iarnă, ciclul
hainish 93, anul ecumenic 1490-1497.*

Raportul acesta va avea forma unei istorisiri, deoarece pe planeta mea natală am fost învățat, încă din copilărie, că Adevărul este un produs al imaginației. Un fapt incontestabil poate fi acceptat sau respins după felul în care este relatat; airdoma acelei neasemuite bijuterii organice din mărilile noastre, care strălucește pe pieptul unei femei, dar, purtată de o alta, pălește și se preschimbă în colb. Faptele nu sunt mai solide, mai coerente și mai reale decât perlele. Dar sunt la fel de sensibile.

Povestea nu este doar a mea și n-o voi relata singur. De fapt, nici nu știu cui aparține; cititorul o să judece mai bine. Formează însă un întreg și dacă, pe alocuri, faptele par să se modifice odată cu naratorul, atunci puteți alege ceea ce vă place mai mult; cu toate acestea, nimic nu este fals și totul alcătuiește o singură istorie.

Ea începe în a 44-a diurnă a anului 1491. Pe planeta Iarnă, în statul Karhide, se numește Odharhahad Tuwa și este a douăzeci și doua zi din a treia lună de primăvară a Anului Unu. Aici este întotdeauna Anul Unu. Doar datarea anilor trecuți și a celor viitori se schimbă la fiecare început de an, după cum numeri înapoi sau înainte de la unitatea din prezent. Era deci primăvara

IBDIS

We know
how to

Anului Unu în Erhenrang, capitala Karhidei, iar eu mă aflam în pericol de moarte și n-o știam.

Participam la o paradă. Mergeam chiar înapoia gossiworilor și în fața regelui. Ploua.

Norii de ploaie acoperă turnurile întunecate și potopul biciuie străzile abrupte. Prin orașul de piatră neagră izbit de furtună șerpuiește încet un firicel auriu. Primii vin negustorii, potențații și meșteșugarii din Erhenrang, rând după rând, bogat înveșmântați, înaintând prin ploaie cu mulțumirea peștelui care înoată în mare. Chipurile lor sunt relaxate. Nu pășesc în cadență; aceasta nu este o paradă militară.

Urmează apoi Lorzii, primarii și reprezentanții – câte unu, cinci, patruzeci și cinci sau patru sute din fiecare Domeniu și Co-Domeniu al Karhidei – o vastă și strălucitoare procesiune care avansează în sunetele cornilor metalici, ale instrumentelor de percuție din lemn și os sau în ritmurile seci ale melodioaselor flaute electrice. Lovite de ploaie, stindardele marilor Domenii se învâlmășesc într-o confuzie multicoloră cu flamurile galbene care împodobesc traseul, iar melopeele fanfarelor își întrepătrund sonoritățile, răsunând între zidurile înalte din piatră ce mărginesc străzile.

După ei vine un grup de jongleri cu sfere lustruite din aur, pe care le aruncă sus, într-un zbor sclipitor, le prind și le azvârlă din nou, producând fântâni arteziene scânteietoare. Deodată, parcă prinzând cu adevărat lumina, sferele lucesc orbitor, ca sticla: soarele răzbate printre nori.

Le urmează patruzeci de bărbați cu straie galbene, cântăreții din gossiwor. Instrumentul, care se folosește numai în prezența regelui, emite un țipăt prelung, tânguitor. Patruzeci de gossiwori îți cutremură mintea, cutremură turlele Erhenrangului, cutremură ultimele picături de ploaie din norii mânați de vânt. Dacă aceasta este muzica regală, nu-i de mirare că toți regii Karhidei sunt nebuni.

Înapoia lor, apare alaiul suveranului: gărzi, funcționari și demnitari ai orașului și ai Curții, deputați, senatori, cancelari, ambasadori și Lorzi ai Regatului; nu se ține seama de rang, dar

toți pășesc demni și impunători. În mijlocul lor merge Regele Argaven al XV-lea, în tunică albă, cămașă și pantaloni scurți, bufanți, cu jambiere din piele de culoarea șofranului și caschetă galbenă, cu cozoroc. Un inel de aur constituie singura lui podoabă și însemnul rangului. După el, opt bărbați voinici poartă litiera regală încrustată cu safire limonii; de sute de ani, niciun rege n-a mai suit în ea: este o relicvă ceremonială din Foarte-De-Demult. O însoțesc opt gărzi înarmate cu arme de foc, de asemenea vestigii ale unui trecut barbar, însă în perfectă stare de funcționare, încărcate cu gloanțe din fier moale. Moartea umblă înapoia regelui. În spatele morții vin studenții Școlilor de Meșteșugari, ai Colegiilor, ai Comercialelor și Vetrelor regale, lungi șiruri de copii și tineri înveșmântați în alb, roșu, auriu și verde. Parada e încheiată de mai multe mașini negre, rulând lent și silențios.

Alaiul regelui, din care fac parte și eu, se adună pe o platformă din bușteni proaspăt rețezați, lângă arcul neterminat al Porții Râului. Ceremonia este pricinuită tocmai de terminarea arcului și de inaugurarea noului drum și a portului fluvial din Erhenrang, un vast proiect edilitar care a durat cinci ani și care va slăvi domnia lui Argaven al XV-lea în cronicile Karhidei. Stăm destul de înghesuți pe platformă, în straietele noastre voluminoase, acum jilave. Ploaia a încetat și strălucește soarele, splendidul, sclipitorul, trădătorul soare al Iernii. Mă adresez persoanei din stânga mea:

— E cald. E aproape zăpușeală.

— Așa-i, îmi răspunde un karhidean voinic, smead, cu părul des și lins, purtând o tunică grea din piele verde, încrustată cu aur, o cămașă albă, groasă, pantaloni bufanți, iar la gât un lanț din zale masive de argint, lat de o palmă.

Așa cum stăm, înghesuți pe platformă, fețele orășenilor ne înconjoară precum nenumăratele pietricele cafenii, rotunde, sclipind ca mica din miile de ochi atenți.

Regele urcă o pasarelă din bușteni negeluiți, care duce până în vârful arcului ce se înalță mult deasupra mulțimii, a cheiului și

râului. În acest timp, mulțimea se foiește și răsună un murmur unanim: „Argaven!“ Suveranul nu răspunde. Nimeni nu se așteaptă s-o facă. Gossiworii emit o rafală asurzitoare, discordantă, și amuțesc. Tăcere. Soarele strălucește deasupra orașului, a râului, a mulțimii și a regelui. Dedesubt, pietrarii instalaseră deja un scripete electric și, pe măsură ce Argaven urcă, cheia de boltă a arcului, un bloc de aproape o tonă, trece pe lângă el într-o benă, este ridicat, potrivit și așezat aproape fără zgomot în interstițiul dintre piloni, transformându-i într-un tot, o arcadă. Sus, pe schelă, un zidar cu mistrie și cancioc îl așteaptă pe rege; toți ceilalți muncitori coboară pe scări de frânghie, aidoma unor furnici. Regele și zidarul îngenunchează sus, între râu și soare, pe podișca micuță. Luând mistria, Argaven începe să cimenteze lungile îmbinări ale cheii de boltă. Nu pune doar primul strat, lăsându-l pe pietrar să termine, ci lucrează metodic. Folosește un mortar trandafiriu, diferit de celălalt. După cinci sau zece minute, îl întreb pe tovarășul din stânga:

— Cheia de boltă se fixează întotdeauna cu ciment roșu?

Aceeași culoare este vizibilă în fiecare arc al Podului Vechi, care se avântă elegant în amonte.

Ștergându-și sudoarea de pe fruntea întunecată, bărbatul – *bărbat* trebuie să-i spun, deoarece l-am numit *el* – îmi răspunde:

— Foarte-De-Demult, cheile de boltă erau îmbinate cu un ciment preparat din făină de oase amestecată cu sânge. Oase omenеști, sânge omenesc... Fără legătura sângelui, bolta s-ar prăbuși, înțelegi? În ziua de azi, folosim sânge de animale.

Vorbește adesea așa, deschis, totuși precaut, ironic, parcă e mereu conștient că eu văd și judec ca un străin – o trăsătură rară la un popor atât de izolat și la un rang așa important. El este unul dintre cei mai puternici bărbați ai Regatului; nu știu exact care ar putea fi echivalentul istoric al poziției sale, vizir, prim-ministru sau cancelar; termenul karhidish care îi denumește rangul înseamnă Urechea Regelui. Este Lordul unui Domeniu și Lord al Regatului, unul dintre cei care împing istoria înainte. Se numește Therem Harth rem ir Estraven.

Regele pare să fi terminat munca, și mă bucur; trecând pe sub arc, pe păienjenișul de schele, continuă însă de cealaltă parte a cheii de boltă. În Karhide, graba este inutilă. Oamenii de aici nu sunt flegmatici, ci, mai degrabă, încăpățânați; un lucru început trebuie dus la bun sfârșit. Mulțimea de pe digul Sess e mulțumită să-și privească suveranul lucrând, dar eu am transpirat și mă plictisesc. Niciodată nu mi-a fost atât de cald pe Iarnă și nici nu-mi va mai fi vreodată; totuși, nu sesizez unicitatea evenimentului. Sunt îmbrăcat pentru o eră glaciară: mai multe rânduri de haine, țesături din fibre vegetale, din fibre artificiale, blănuri și piele – o armură masivă împotriva frigului, în interiorul căreia mă veștejesc precum frunza unei legume. Ca să-mi alung plictiseala, îi cercetez pe ceilalți participanți la paradă, înghesuiți în jurul platformei, cu drapelurile Domeniilor și Clanurilor atârânănd nemișcate și strălucitoare în lumina soarelui, și, într-o doară, îl întreb pe Estraven despre diverse însemne. El le cunoaște pe toate, deși sunt sute, unele din Domenii îndepărtate, Vetre și grupări de triburi din Pering Storm sau din Ținutul Kerm.

— Eu însumi sunt din Kerm, îmi spune când îi admir știința. Oricum, este de datoria mea să cunosc Domeniile. Ele formează statul Karhide. A governa țara asta înseamnă a-i governa pe Lorzii ei. Ceea ce nu s-a reușit niciodată. Cunoști proverbul: „Karhide nu-i o națiune, ci o ceartă în familie“?

Nu-l cunosc și bănuiesc că l-a inventat Estraven; poartă pecetea lui.

În aceeași clipă, un alt membru al Kyorremiei – parlamentul condus de Estraven – își croiește drum până la el și începe să-i vorbească. Este vărul regelui, Pemmer Harge rem ir Tibe. Vorbește încet, cu o atitudine adesea insolentă, și zâmbește des. Acoperit de șiroaie de apă, aidoma gheții sub soare, Estraven rămâne nemișcat și indiferent, răspunzând șoptelor lui Tibe cu glas tare, pe un ton a cărui politețe indiferentă îl pune pe celălalt într-o postură oarecum ridicolă. Îl ascult, continuând să privesc truda regelui; nu înțeleg nimic, dar simt animozitatea dintre Tibe și Estraven. În orice caz, nu se referă la persoana mea; pe mine

mă interesează doar comportarea acestor indivizi care conduc o națiune – în sensul vechi al cuvântului –, care guvernează destinele a douăzeci de milioane de ființe. În evoluția Ecumenului, puterea a devenit ceva atât de subtil și complex, încât doar o minte pătrunzătoare o poate observa la lucru; aici este încă primitivă, vizibilă. La Estraven, de pildă, se simte ca o amplificare a personalității sale; el nu poate face un gest lipsit de sens, nu poate rosti o vorbă care să nu fie interpretată. Știe lucrul acesta, iar știința îi conferă mai multă materialitate decât altora: o substanțialitate, o grandoare umană. Nimic nu izbândește mai bine ca succesul. Nu mă încred în Estraven, ale cărui motivații îmi rămân pe veci obscure; nu-l plac, dar în prezența autorității lui simt și reacționez ca înaintea căldurii soarelui.

Chiar în vreme ce gândesc așa, soarele pălește între norii care se strâng din nou și, în scurt timp, o rafală de ploaie biciuie răzleață din amonte, risipind mulțimea de pe dig și înnegurând cerul. Când regele coboară pasarela, lumina răzbate pentru ultima oară, iar silueta lui albă și arcul uriaș se decupează o clipă, distincte și magnifice, pe fundalul orizontului întunecat de furtună. Norii se contopesc. Un vânt rece mătură strada Port-Palace, râul devine cenușiu, copacii de pe dig se încovoie...

Parada s-a terminat. Peste o jumătate de oră ninge.

În vreme ce mașina regelui a pornit pe strada Port-Palace, iar mulțimea a început să se miște aidoma nisipului rostogolit de maree, Estraven s-a răsucit spre mine și a rostit:

— Îmi faci cinstea de a cina cu mine în seara asta, domnule Ai?

Am acceptat, mai degrabă surprins decât încântat. În ultimele șapte-opt luni, Estraven făcuse multe pentru mine, dar nu mă așteptasem și nici nu dorisem o favoare de genul acestei invitații. Harge rem ir Tibe rămăsese lângă noi și am avut impresia că se intenționase ca el să audă totul. Deranjat de atmosfera aceea de intrigă femeiască, am coborât de pe platformă și m-am pierdut în gloată, gârbovindu-mă puțin ca s-o pot face. Nu sunt mult mai înalt decât majoritatea gethenienilor, dar în mijlocul mulțimii diferența e vizibilă. „El e, uite-l, el e Trimisul!“ Bineînțeles, asta

facea parte din misiunea mea, dar cu timpul situația devenea tot mai neplăcută; tânjeam tot mai des după anonim. Doream să fiu asemenea celor din jur.

Am pornit pe Strada Berărilor și, la a doua stradă pe dreapta, am cotit spre locuința mea. Pe neașteptate, aici, unde mulțimea se rărise, am remarcat că Tibe mergea alături de mine.

— O paradă desăvârșită, a zis vărul regelui, zâmbindu-mi.

Dinții lui lungi, curați și galbuli apărură și dispărură într-o față spelbă, acoperită complet cu riduri fine, deși nu era bătrân.

— Un semn bun pentru succesul noului port, am răspuns.

— Da, chiar așa.

Și-a arătat iarăși dinții.

— Ceremonia cheii de boltă mi se pare impresionantă...

— E-adevărat. Ceremonia se transmite din Foarte-De-Demult.

Fără îndoială însă că Lordul Estraven ți-a explicat totul.

— Lordul Estraven este extrem de amabil.

Mă străduiam să vorbesc sec, cu toate că orice îi spuneam lui Tibe părea să aibă două înțelesuri.

— Da, chiar așa, extrem de amabil. Se știe că Lordul Estraven e vestit pentru bunăvoința lui față de străini.

A surâs iarăși, și fiecare dinte părea să aibă unu, două, mai multe, treizeci și două de înțelesuri diferite.

— Puțini străini sunt la fel de străini ca mine, Lord Tibe. Nu pot decât să le fiu recunoscător celor binevoitori.

— Da, da, chiar așa! Iar recunoștința este un sentiment nobil și rar, mult slăvit de poeți. Foarte rar aici, în Erhenrang, fiind un lux pe care nu ți-l poți permite. Trăim vremuri grele, lipsite de recunoștință. Lucrurile nu mai sunt ca pe vremea bunicilor, așa-i?

— Nu mă pot pronunța, însă am auzit aceeași plângere și pe alte planete.

Tibe m-a privit câteva clipe, parcă diagnosticându-mi nebunia. Apoi și-a dezvelit dinții lungi și galbeni.

— Ah, da! Da, chiar așa! Uit mereu că vii de pe altă planetă. Clar nu-i o problemă pe care s-o poți uita vreodată. Deși, dacă ai putea s-o uiți, viața în Erhenrang ar fi mult mai sănătoasă, mai

LIBRIS | We know books

simplică și mai sigură, nu crezi? Da, da, chiar așa! Uite și mașina mea, am lăsat-o aici, departe de aglomerație. Mi-ar face plăcere să te duc pe insula dumitale, dar trebuie să renunț la acest privilegiu, întrucât sunt invitat la Palat, și rudele sărace trebuie să fie punctuale, cum spune proverbul, nu? Da, da, chiar așa!

Cu aceste cuvinte, a urcat în micul lui automobil electric, rânjindu-mi peste umăr, cu ochii afundați în rețeaua de riduri.

M-am îndreptat pe jos spre insula¹ mea. Grădina din față era vizibilă acum, când ultima ninsoare se topise și ușile-iernii, aflate la trei metri deasupra solului, erau sigilate pentru câteva luni, până la revenirea toamnei și a zăpezilor abundente.

După un colț al clădirii, în noroi și zloată, printre mlădițele primăvăratice ale grădinii, stăteau de vorbă doi tineri, ținându-se strâns de mână. Se aflau în prima fază de kemmer. Fulgi mari și moi dansau în jurul lor, așa cum stăteau desculți, în noroiul înghețat, strângându-și mâinile, devorându-se din priviri. Era primăvară pe Iarnă.

Am prânzit pe insula mea, iar când gongurile turnului Remny au bătut ora patru, eram la Palat, gata de cină. Karhidenii au patru mese principale: micul-dejun, dejunul, prânzul și cina, între care există o mulțime de gustări ocazionale. Pe Iarnă nu există mamifere mari care să fie crescute pentru carne, lapte, unt sau brânză; singurele alimente cu conținut ridicat de proteine și carbohidrați sunt diferitele sortimente de ouă, pește mic și cerealele hainish. O dietă săracăcioasă pentru un climat aspru, de aceea trebuie să te alimentezi des. Mie cel puțin mi se părea că mănânc aproape încontinuu. Abia mai târziu, în același an,

¹ *Karhos*, „insulă”; termen care desemnează în mod obișnuit clădirile tip pensiune, care adăpostesc majoritatea locuitorilor orașelor din Karhide. Insulele au între douăzeci și două sute de camere, iar masa se ia la comun. Unele sunt organizate ca niște hoteluri, altele sub forma unor comunități cooperatiste iar altele combină cele două tipuri. Ele reprezintă cu siguranță o adaptare urbană a fundamentalei instituții karhidish a Vetrei, lipsită, bineînțeles, de stabilitatea locală și genealogică a acesteia (n. a.).

aveam să descopăr că gethenienii perfecționaseră nu numai tehnica hrănirii permanente, ci și îndurarea pe o perioadă îndelungată a foamei.

Continua să ningă, o ninsoare ușoară de primăvară, mult mai plăcută decât ploaia neîncetată a Dezghețului abia terminat. Am mers prin Palatul Înconjurat de perdeaua albă și tăcută a fulgilor, rătăcindu-mă o singură dată. Palatul din Erhenrang e o citadelă interioară – un amalgam de clădiri, turle, grădini, curți, ganguri, pasaje acoperite, coridoare fără platforme, tufişuri și temnițe – produsul nenumăratelor secole de paranoia. Deasupra tuturor se înalță zidurile sumbre, stacojii și baroce ale Casei Regale, care, deși permanent populată, nu este locuită decât de rege. Toți ceilalți – slugi, curteni, Lorzi, miniștri, parlamentari sau gărzi – dorm în alte clădiri ale Palatului. Drept semn al deosebitei prețurii regale, Estraven locuia în pavilionul Coțului Roșu, construit cu patru sute patruzeci de ani în urmă pentru Harmes, iubitul lui Emran al III-lea, a cărui frumusețe este încă slăvită, care a fost răpit, mutilat și torturat de către asasini plătiți de Facțiunea Interioară. Emran al III-lea a murit după patruzeci de ani, răzbunându-se permanent pe sărmana lui țară, care l-a poreclit Nefericitul. Tragedia este atât de veche încât, chiar dacă oroarea ei s-a șters, umbrele și zidurile clădirii par să răspândească o atmosferă de trădare și melancolie. Grădina era mică și împrejmuită; arbori sereni se plecau deasupra unui iaz stâncos, în lumina slabă care răzbătea dinspre ferestre vedeam fulgii și sporii albi, ațoși ai copacilor coborând laolaltă, lent, pe apa neagră. Estraven mă aștepta, cu capul descoperit și fără haină, în ger, privind în noapte căderea aceea tainică și continuă de zăpadă și semințe. M-a salutat cu glas scăzut și m-a condus înăuntru! Nu avea alți musafiri.

Amănuntul acesta m-a surprins, dar ne-am așezat imediat să cinăm, iar afacerile nu se discută la masă. În plus, eram de-a dreptul fascinat de delicioasele feluri servite, chiar și de nelipsitele mere-de-pâine, gătite de un bucătar a cărui artă am laudat-o din toată inima. După cină, am trecut lângă foc, să bem o bere

LIBRIS

We know
books

fierbinte. Pe o planetă pe care unul dintre tacâmurile obișnuite este un mic instrument cu ajutorul căruia se sparge gheața formată pe suprafața băuturilor, berea fierbinte reprezintă un lux demn de apreciat.

La masă, Estraven flecărise prietenos; acum stătea vizavi de mine, de cealaltă parte a șemineului, și tăcea. Deși trăiam de aproape doi ani pe Iarnă, încă nu izbutisem să-i văd pe locuitorii planetei prin propriii lor ochi. Încercasem, dar, cu toate strădanii mele, îmi dădeam seama că-i percepeam pe gethenieni mai întâi ca bărbați, apoi ca femei, limitându-i la acele categorii atât de lipsite de importanță pentru natura lor, dar esențiale pentru a mea. Astfel, sorbindu-mi berea acidulată și aburindă, mă gândeam că în timpul mesei comportamentul lui Estraven fusese feminin: fermecător și plin de tact, totuși lipsit de substanță, amăgitor și iscusit. Oare tocmai această feminitate suplă și catifelată nu-mi plăcea la el, făcându-mă să nu-i acord încredere? Era imposibil s-o consider femeie pe ființa aceasta smeadă, ironică și cu o puternică personalitate aflată lângă mine, în penumbra luminată de văpăile focului. Cu toate astea, de câte ori mă gândeam la Estraven ca la un bărbat, aveam impresia unui fals, a unei imposturi. Vina îi aparținea lui sau ținea de prejudecățile mele? Glasul îi era blând și oarecum sonor, însă nu profund; nu putea fi considerat glas de bărbat, dar nici de femeie...

— Iartă-mă, mi-a spus, că a trebuit să amân atât de mult plăcerea de-a te primi în casa mea. Mă bucur cel puțin că între noi nu mai există problema protejării.

Surprins, am tăcut o vreme. Într-adevăr, până acum el fusese protectorul meu neoficial. Voise oare să spună că audiența pe care mi-o aranjase mâine la rege mă aducea pe același plan cu el?

— Nu cred că înțeleg, i-am răspuns.

A tăcut și el, evident uimit.

— Păi, a zis în cele din urmă, venind aici... e clar că nu mai acționez în numele dumatiale pe lângă rege.

Vorbea parcă stânjenit de mine, nu de el. În mod clar, invitația lui și acordul meu aveau o semnificație care-mi scăpase, însă